

Hrvatski svjetski kongres (HSK) i oko njega (intervju) Mag. Igor Lacković – prof. dr. fra Šimun Šito Ćorić

Razgovor: Šimun Šito Ćorić – Igor Lacković

Prof. dr. fra Šimun Šito Ćorić, za kojeg se češće kaže da malo tko pozna dušu Hrvata izvan domovine kao on, djeluje u emigraciji kroz zadnjih 45 godina. Počeo je svojim dolaskom na studij u Švicarsku i nastavio u SAD-u dolaskom na studij psihologije na prestižnoj Columbiji u New Yorku, koji je završio s dva magisterija. Uz njegov svećenički poziv, više je područja na kojima je djelovao. Njegova kantautorska djelatnost krajem 70-tih i 80-tih, posebice s pjesmama snimljenim s poznatim glazbenicima John Motleyem i Fredom Normanom, primjerice „Mi ćemo pobijediti“, „Croatia“, „Moj stari i ja“ i druge, podgrijavao je po hrvatskim zajednicama diljem svijeta kao svećenik i šansonjer nadu za slobodom hrvatske domovine kao nitko od pjevača do tada. Svojom spisateljskom djelatnošću, pod imenom ili pseudonimom, činio je isto među strancima. Posebice je bila važna njegova knjiga na engleskom, „So Speak Croatian Dissidents“ (Tako govore hrvatski disidenti), pod pseudonimom Boris Katich, koja je stizala po svijetu u tri dotiskana izdanja, zorno upozoravajući na hrvatsku zbilju. U istom duhu se ističu i njegov „Memorandum“ iz 1987. ondašnjim crkvenim i civilnim vlastima u Sarajevu i Zagrebu, a preveden na sve velike jezike. Njegov govor u Europskom parlamentu u Strassbougou o gaženju ljudskih prava hrvatskog naroda u Jugoslaviji, naišao je na vrlo koristan prijem među europskim političarima i medijima, ali i na prijeteće reakcije režimskih medija. Posebno je bio važan njegov nastup na simpoziju „Književnost između dvije domovine“ 1989. u Zagrebu. U njegovom predavanju prvi put je u onoj državi javno upozoreno na probleme i potrebe Hrvata izvan domovine. U 1991. i 1992. sudjelovao je u ostvarivanju ideje povezivanja

hrvatskog izvandomovinstva, iz čega se iznjedrio Hrvatski svjetski kongres (HSK) 1993. Tada je izabran za gl. tajnika, a godinu kasnije na dužnost predsjednika, koju je vršio u tri mandata, a potom je do danas ostao glasnogovornik HSK-a. S domovinom je ostao najviše povezan predajući do danas psihologiju na više sveučilišta. U Švicarskoj je bio u dva mandata koordinator Hrvatskih kat. misija, gdje i danas djeluje.

(MATICA, ožujak 2016.)

LACKOVIĆ: Hrvati su tipično raseljenički narod u Europi i svijetu i dosta je tragova pokušavanja njihova povezivanja izvan domovine, posebice u novijoj povijesti. Kad je to ozbiljnije počelo?

ĆORIĆ: Koliko god ga je bilo teško povezati, hrvatsko izvandomovinstvo je poglavito od nacionalnog otrježnjenja nakon ubojstva S. Radića 1928. do 1990. cijelo vrijeme nezaustavljivo nosilo baklju s idejom o slobodnoj i suverenoj državi Hrvatskoj. Svekolike hrvatske udruge, od političkih do vjerskih i kulturnih, djelovale su koliko su imale snage i koliko su im političke okolnosti po raznim zemljama svijeta dozvoljavale. I došlo je vrijeme kad ih treba sve predstaviti, bez obzira koliko značajne bile, nastale početkom 19. stoljeća u SAD-u, na Novom Zelandu ili negdje drugdje. Jedna od novijih hrvatskih izvandomovinskih organizacija, Hrvatski svjetski kongres (HSK), ponikao je u ostvarenom snu sanjane međunarodno priznate hrvatske države. Istina, lakše je bilo osnovati nego u svim tim hrvatskim zavrzlamama sačuvati i voditi HSK, poglavito kad se znade da je u njemu ono osobno postavljeno na dragovoljnoj osnovi i o vlastitom trošku njegovih dužnosnika. Prema njemu je vodila ideja iznesena na povijesnom simpoziju „Književnost između dvije domovine“, 18.-21. listopada 1989. u Zagrebu, koji je organiziralo nekoliko hrvatskih ustanova na čelu s HAZU i DHK, a na koji su bili prvi put pozvani i pisci iz hrvatske političke emigracije. Tu je na odobravanje svih sudionika i naslovnu podršku medija prvi put iznesen prijedlog „da u Hrvatski Sabor ulaze i predstavnici hrvatskog iseljništva, uvažavajući u našem narodu stoljetnu tradiciju parlamentarnog ostvarivanja prava i ciljeva“ koji je uključivao potrebu sustavnog povezivanja Hrvata u izvandomovinstvu. Nakon toga, od početka 1990. počeli su se osnivati raznoliki međudruštveni i koordinacijski odbori hrvatskih udruga po državama diljem svijeta. Onda je došla srpska agresija, stvaranje hrvatske države i vojna obrana hrvatskog naroda, a što je završilo stvaranjem dvije hrvatske države, HR i BiH, a praktično 1998. integracijom hrvatskog Podunavlja.

LACKOVIĆ: Kako ste Vi jedan od onih koji je bio u HSK od samog početka, možete li nam reći, kako je počelo s hrvatskim udruživanjem kroz HSK?

ĆORIĆ: Povezivanja Hrvata izvan domovine traju koliko i hrvatsko iseljavanje. Vrlo je obiman i taj dio hrvatske povijesti s određenih ljudima i događajima. To uvezivanje nas izvan domovine koje je dovelo

do HSK krenulo je 1991. Inicijatori su bili predstavnici nekih udruga iz Francuske, Švicarske, Austrije i Njemačke kao što su bili prof. dr. Marc Djidara, dr. Neven Šimac, (Francuska), Dr. Edo Krušlin, Mr. Mr. Frane Vugdelija, Dr. Šimun Šito Ćorić (Švicarska), Dr. Ivo Jolic (Njemačka), Dr. Marijan Brajinović (Austria) i još drugi, a dva prva sastanka održana su u Baselu i Beču.

Formalni početak uvezivanja hrvatskih udruga u HSK dogodio se 1993, od 2. do 4. srpnja u Zagrebu na osnivačkom saboru HSK, ambiciozno zamišljene krovne organizacije koja će okupljati hrvatske udruge izvan domovine, ali ne po nekoj obvezi ili službenoj dužnosti već jedino koje jedno takvo umrežavanje svojevóljno žele, neovisno o njihovoj stranačkoj, vjerskoj i svjetonazorskoj opredijeljenosti. U velikoj sabornici hrvatskog državnog Sabora na Markovom trgu u Zagrebu skupilo se više od 400 delegata udruga i ustanova Hrvata izvan domovine koji su god željele u tome sudjelovati nakon javno objavljenih najava. Nakon dugih desetljeća sotoniziranja Hrvata izvan domovine, RH i BiH, bio je to prvi sa snažnom simbolikom „povratak kući“ prognane Hrvatske posebice nakon rečene 1928, dočekan raširenih ruku od službenih predstavnika hrvatske države i društva. Mnogima od delegata bio je to nakon dugih desetljeća „zabranjene domovine“ neopisivo dirljivi „povratak“, kad su nas pristigle dočekali i pozdravljali u državnoj Sabornici, osobno i govorima, primjerice, predsjednik HAZU Ivan Supek, predsjednik Hrvatskog državnog sabora Stjepan Mesić, predsjednik Matice Hrvatske Vlado Gotovac, rektor Sveučilišta u ZG Marijan Šunjić, predsjednik HVO-a Jadranko Prlić, u ime Crkve u Hrvata kardinal Franjo Kuharić i brojni drugi, a predsjednik države Hrvatske dr. Franjo Tuđman, uz desetak protokolarnih susreta toga dana, našao je vremena pozvati sebi delegaciju novoosnovanog HSK-a, za čijeg je predsjednika za tu godinu bio od delegata izabran Nikola Kirigin iz Kalifornije, za gl. tajnika Šimun Šito Ćorić iz Švicarske, za rizničarku Dianu Vukušić iz Švedske, te za svaki kontinent po jedan dopredsjednik HSK-a i cijeli niz drugih dužnosnika.

LACKOVIĆ: Mnogi misle da je ozbiljniji početak svega toga sa simpozijem „Književnost između dvije domovine“ u Zagrebu 1989., koje su još za vrijeme Jugoslavije organizirali Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Društvo književnika Hrvatske, Nacionalna i Sveučilišna biblioteka, Kršćanska sadašnjost i Matica iseljenika Hrvatske, svi iz Zagreba. Na njega su prvi put za vrijeme one države bili pozvani hrvatski pisci izvan domovine. Jeste li bili iznenađeni što je Vaše predavanje bilo jedno od najcitiranijih u ondašnjim medijima?

ĆORIĆ: Ja sam namjerno iskoristio taj nastup i pozornicu Društva hrvatskih književnika, da uz ono književno, javno progovorim o važnim stvarima hrvatskog izvadomovinstva. Već sam tada radio na svojevrsnoj inventuri hrvatske pisane riječi izvan domovine, koja je potom izišla u dvije knjige s gotovo tisuću stranica teksta i 105 hrvatskih pisaca izvan domovine te i s te stane vidio bolje tu hrvatsku problematiku. Vjerovao sam kad su me već pozvali, da neće riskirati poslati na me policiju. Meni je bilo važno da to sve javno rekнем, jer tada još bilo jasno, kako i kada će završiti s Jugoslavijom. To je vrijeme kad je Washington iz petnih žila još prijetio da se mora sačuvati integritet Jugoslavije, a da Sovjete, Engleze i Francuze i ne spominjem. Time su oni dali otvorene ruke Miloševiću. Da nije bilo onoga svenarodnog državotvornog pokreta na čelu s Franjom Tuđmanom,

kojeg se u hrvatskoj emigraciji javno podgrijavao još od ubojstva Radića, Hrvatska je mogla lako postati Čečenija.

Inzistirao sam da se hrvatske pisce u egzilu prestane otpisivati iz hrvatske književnosti, da se prestane sumnjivati naše ljude izvan domovine kao neprijatelje, upozorio da jugoslavenska politička stvarnost rađa brojnim strahovima i tjeskobama, a o čemu sam se i znanstveno bavio, upozorio na neprimjerene i krivične rabote jugoslavenskih konzularnih službenika kao i na uskraćivanje viza za domovinu iseljenicima, a na ponižavajuća i s ucjenama saslušanja i oduzimanje putnih isprava u domovini, zatražio da u Hrvatski sabor ulaze predstavnici Hrvata izvan domovine, da se prestane s državnih razina širiti klevete o Hrvatima kao genocidnom, ustaškom i neprijateljskom narodu, da hrvatski mediji ne zaobilaze više pozitivna događanja u hrvatskom izvandomovinstvu, da se ne očekuje od naših ljudi sa Zapada da „šutnjom ili aktivno podržavaju političku i ekonomsku praksu u Jugoslaviji“, te zaključio da se ne smije u njoj „ustuknuti pred nasilnom praksom i moćnim ljudima, kojih ćemo se već sutra spominjati kao onih od jučer“. Za prisutne novinarke i novinare očito je to bilo izazovnije od književnosti i hrabro su to prenijeli, a pamtim kao dragi kompliment, što mi je tada Franjo Tuđman, koji je tu bio kao slušatelj, čestitao na takvom govorenju, a onda mi stiskao mišicu i tiho rekao „Ti se dobro čuvaj“.

LACKOVIĆ: Ali zbog povijesne razbijenosti našega naroda pod raznim utjecajima i vlastima, velika je ambicija planetarno povezati Hrvate i njihove potomke izvan domovine. Zasigurno to nije išlo lako?

ĆORIĆ: Nije u našem mentalitetu lako formirati ni najmanju udrugu sa složnim ljudima u njoj, a ne li pokušavati povezivati ljude diljem svijeta. Manjak takve tradicije, međusobno nepoznavanje i nepovjerenje među našim ljudima po pojedinim gradovima i krajevima stranih država bilo je očito, a ne li ono na globalnoj svjetskoj razini. Osobno sam u tome bio u maloj prednosti, jer već sam od svojih američkih godina od kraja 70-tih prošloga stoljeća bivao redovito pozivan po zajednicama hrvatskog izvandomovinstva od Australije, L. Amerike do Afrike, i držao redovite kontakte, vidim to danas i po brojnoj svojoj korespondenciji, s dosta vodećih ljudi hrvatskoga vjerskog, kulturnog i općenito društvenog života, također njegujući tiho i diskretno veze i s brojnim vodećim, u politici i kulturi aktivnim, hrvatskim političkim emigrantima. Sve to spominjem kao veliku zahvalu svim našim ljudima koji su nas sa svih strana podupirali u organizaciji HSK i bez njih bismo teže došli i do Europskog parlamenta i do UN-a i do naših udruga diljem svijeta.

LACKOVIĆ: Uz samo organiziranje i povezivanje, jeste li se tada na početku mogli nešto i praktično djelovati?

ĆORIĆ: Ma naravno, iz dana u dan sve više i više. Uz pomoć za vrijeme Domovinskog rata, prva

velika akcija HSK bilo je sudioništvo nakon proglašenja domovini i iseljeništvu predsjednika Vlade RH Nikice Valentića u ostvarenju ideje projekta „otočne veze“, spajanja hrvatskog sjevera i juga u vrijeme srpske okupacije i izoliranosti Dalmacije. Projekt je bio vrijedan četrdeset i neki milijun američkih dolara i pod stručnim vodstvom HEPA i HABORA „prosvijetlilo je“ u Dalmaciji za šest mjeseci. A onda su se nastavile manje i veće aktivnosti po u konačnici u više od trideset zemalja gdje je HSK imao svoje podružnice. Redale su se kontakti s domovinskim institucijama gdje smo bili glas vapijućeg u pustinji, stalno ukazujući na nacionalne potrebe Hrvata izvan Hrvatske, od „hrvatskog CNN-a“ i dopisnog glasovanja do programa za povratnike i potreba hrvatskog naroda u BiH. Bio je tu i cijeli niz izdanih publikacija na više svjetskih jezika, predstavke za Internacionalne institucije za zaštitu ljudskih i narodnih prava, ponekad i na svih dvadesetak jezika u kojima djeluju članovi HSK, stipendije za studente u domovini, inicijativa i velika financijska sredstva za izgradnju spomen-obilježja Bleiburg, članstvo u UN-u s konzultativnim statusom, promidžba za stvaranje državnog Zakona o Hrvatima izvan domovine, Hrvatske svjetske igre itd. Brzo su bile vidljive i tri glavne smetnje koje su HSK priječile uspješnije djelovati: nedostatak sposobnih i radinih dužnosnika HSK po državama, nedostatak potpore hrvatskih državnih vlasti i – hrvatski jal. Naravno, za sve bi bilo bolje da nam barem ne umanjuju vrijednost i ne štete oni koji ne žele dobrovoljno pomoći ovo hrvatsko zajedništvo. Nažalost, ima ljudi koji troše svoju energiju u traženju negativnog, koji se služe manirama rekla-kazala, možda, što ako... i sličnim negativnim insinuacijama, sumnjičenjima i klevetama. Matoš je davno o takvoj ljudskoj gluposti i sitnosti rekao što treba. Ali nekima je lakše iz nekoga prikrivenog zavidnog kuta baš dugim godinama tražiti brvno u oku drugih, nego nešto jače sami društveno poduzeti izvan kruga svojih bioloških impulsa, kompleksa i čudnih osobnih interesa. Ta i oni su imali na raspolaganju za rad za opće interese svojih 20 godina!

Ipak je HSK dobro izdržao i snažno zakoračio u treće. Koliko god smo se pitali zaslužujemo li takvu pohvalu, bile su nam drage riječi vodećeg političara čak aktualne vlasti na Otvorenju proslave 20-te obljetnice HSK u Zagrebu:

„Ni među hrvatskim političarima nisam vidio toliko ljubavi za hrvatsku domovinu kao među vama, članovima Hrvatskog svjetskog kongresa“.

Snagu su nam u ovom volonterskom radu ojačali spremnost ravnateljice po državnom zakonu novoosnovanog Državnog ureda za Hrvate izvan domovine i ravnatelja Matice, ali i formalni i neformalni susreti s raznolikom vodećim ljudima u hrvatskom društvu. Jedino što nismo bili zadovoljni s učinkovitošću naših prijedloga i zahtjeva u interesu domovine i izvandomovinstva. Jedan vodeći hrvatski akademik javno reče da je to pravo čudo da na dobrovoljnoj osnovi funkcionira sve te godine ova hrvatska međunarodna organizacija. Hrabrio nas je u svoje vrijeme također predsjednik saborskog Odbora za Hrvate izvan domovine javno pozvavši sve hrvatske političke stranke i dužnosnike da podupru stvaranje hrvatskog etnita u BiH.

LACKOVIĆ: Kakav je u toj stvari bio stav HSK-a?

ĆORIĆ: HSK godinama na stranoj i domaćoj sceni promiče ideju o sličnom uređenju BiH po švicarskom kantonalnom modelu, poštujući nacionalne, kulturne, socijalne i vjerske posebitosti triju naroda, posebice kad doživljavamo već dvadeset godina teško zapostavljanje hrvatskog naroda u toj drugoj hrvatskoj državi. Želimo li u njoj stati na svoje noge, nužno je da se na taj način u nekom (dis)kontinuitetu čvrsto međusobno uvežu hrvatski ljudi i krajevi, a stvar je demokratske narodne volje hoćemo li se nazvati Zajednica hrvatskih kantona, Treći etnitet, Hrvatska republika Herceg-Bosna ili nekako drukčije. Jer ipak najteža je sudbina Hrvata u BiH i za njih nam se svima posebno boriti.

LACKOVIĆ: Je li se promijenila struktura HSK-a u toku ovih godina?

ĆORIĆ: Vodeća struktura tijela HSK u biti je ona temeljna, a svaki nacionalni i kongres gleda u tom okviru sebe organizirati u svojoj državi. Jer ključno je, da se udruge koje već djeluju povežu, a onda djeluju i dalje u svojim ili programima s drugim udrugama okupljenim u HSK-a, ali izvan njega. U tom djelovanju HSK ima radne odbore za sve moguće aktivnosti, a najčešći su oni za humanitarne, gospodarske, kulturne, medijske, športske, lobističke i slične aktivnosti. Naravno, aktivnosti se onda iz jedne države, ako je to primjereno, mogu povezivati radi jače snage i sa sličnim aktivnostima po drugima zemljama ili na globalnom planu HSK. E sad, ostaje pitanje, što od toga jedan nacionalni kongres u jednoj zemlji ima i ostvaruje.

LACKOVIĆ: S kojim problemima se najčešće susretao HSK u izvandomovinstvu i u domovini?

ĆORIĆ: U izvandomovinstvu je velik problem angažirati sposobne i čestite ljude koji nesebično imaju osjećaj za takvo jedno zajedništvo i koje nije uzeo pod svoje već spominjani tradicionalni hrvatski jal i negativna usmjerenost. U ovakvom djelovanju srećemo se s ljudima koji ne žele ništa pridonositi tom zajedništvu, ali svojim kritiziranjem i stalnim isticanjem postojećih i nepostojećih negativnosti razbijaju zajedništvo. Ima i onih koji nisu spremni za ovakav jedan dobrovoljni društveni rad. Što se tiče domovine, tu je problem također jasan: Gotovo sve što predlažemo u interesu cjelokupnog hrvatskog korpusa, to jest i domovine i izvandomovinstva, svi vodeći faktori u državi deklarativno podržavaju i hvale, a kad mi odemo u svoje zemlje, ne odrade svoj dio posla.

LACKOVIĆ: Poznato je da je skupina vas još iz studentskih godina u New Yorku odigrala značajnu ulogu u organizaciji HSK i njegovom djelovanju, posebice na početku. Najčešće se spominje Vas i Josipa Antu Sovulja, dugogodišnjeg tajnika i predsjednika HSK? U knjizi „Zdravo oko“ Zvonka Bušića navodi se da je hrvatska župa na Manhattanu u New Yorku još od kraja 70-tih godina 20.stoljeća bila središte „hrvatske duhovne, političke, pa i

revolucionarne djelatnosti“, da ste župom upravljali fra Mladen Čuvalo i Vi, da su se oko vas dvojice „okupljali mladi Hrvati – svi redom spremni za borbu protiv Jugoslavije“. Jeste li bili svjesni da vas prate i Udba i američki FBI?

ĆORIĆ: Znali smo da nas prate i da su uvezani, ali smo ih se u vodstvu te masovne udruge mladeži koju sam vodio uspješno čuvali. Hrvatskim medijima je promaklo nedavno javno razotkrivanje sprege Udbe i FBI od uglednog američkog časopisa „Observer“ (promatrač). Udbaši bi bili i FBI-suradnici, a FBI bi ih pustio da vrše svoje djelo, da mirno odu iz zemlje kad treba, ili bi dali čak udbaškom ubojici „novi identitet i zaštitili ga od progona“. „Observer“ dokazuje da je ono što je obično kao teroristički čin pripisivano Hrvatima bilo u stvari „beogradsko djelo“ da bi se Hrvate diskreditiralo. Ta sprega je bila i s policijama drugih zemalja, pa i s Hrvatima u slučaju „Sydneyjske Šestorke“, kad se sprega Udbe i australske policije pokazala „potpuno istinitom“, pokazuje „Observer“. Kad on objavi tako opširan prilog o toj Udbinoj-FBI krvavoj ujdurmi, to znači da se sada može do svih detalja i imena.

...Sa zadovoljstvom i ponosom prisjećam se vremena tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća u kojemu smo nas skupina tadašnjih studenata predvođeni inicijativom i osmišljanjem Šite Ćorića (i samog studenta tog vremena), uvjereni da se sudbonosni dani približavaju i da je vrijeme za temeljitu pripremu, utemeljili Savez hrvatskih studenata Amerike i Kanade... U New Yorku utemeljili smo i fizički izgradili prostorije Hrvatske knjižnice s velikim fondom povijesnih i inih knjiga i druge literature kao izvor informacija za stranu javnost o hrvatskom pitanju kad se za to ukaže potreba. Pokrenuli smo krajem sedamdesetih godina u New Yorku tajnu novinsku agenciju CINA/HINA, Croatian International News Agency/Hrvatska informativna novinska agencija (usputno: upravo iz toga iskustva prihvaćen je naš prijedlog od strane prve hrvatske vlasti da novoutemeljena hrvatska novinska agencija nosi ime HINA) za informiranje strane javnosti o prilikama i položaju hrvatskog naroda u bivšoj državi. Ovo je samo djelomično kazano da bih istaknuo od kolike su važnosti bile političke i ine djelatnosti u hrvatskom Izvandomovinstvu prije domovinskih demokratskih promjena, ali pogotovo važnosti o nastavku podjednakih djelatnosti prenesenih u Domovinu od strane jednim dijelom istih ljudi utemeljenjem Hrvatskog svjetskog kongresa, te važnosti njihovog dugogodišnjeg iskustva, koje je nužno prenositi na mlađe dužnosnike, na kojima ostaje nastaviti djelovati na svemu potrebitom da HSK i u buduće ima stožernu ulogu svekolikog povezivanja na svim poljima hrvatske Domovine i Izvandomovinstva. (Josip Ante Sovulj, New York)